AKUSZERKA w KUSZETCE

il. Michał Bukowy

AKUSZERKA to wyraz utworzony na rodzimym, polskim gruncie, ale AKUSZER, od którego pochodzi AKUSZERKA, jest już zapożyczeniem – francuskim, z drugiej połowy XVIII w. Zarówno francuski źródłosłów accoucheur, jak i polskie określenia AKUSZER i AKUSZERKA niosą to samo znaczenie: ‘położnik; położna’. Francuski rzeczownik accoucheur pochodzi od czasownika accoucher ‘układać do porodu; kłaść się do porodu; rodzić’, utworzonego z kolei od prostszego semantycznie coucher ‘kłaść; kłaść się’, ‘leżeć’, a w końcu także ‘spać’. Ten sam czasownik jest dalekim krewnym poczciwej kolejowej KUSZETKI – wagonu z przedziałami przeznaczonymi do spania sześciu osób i miejsca w takim wagonie. KUSZETKA nie pochodzi jednak w prostej linii od francuskiego coucher: najpierw czasownik coucher doczekał się rzeczownika couche (dawniej oznaczającego ‘łóżko’, dzisiaj głównie ‘pieluszka’), a tenże rzeczownik – zdrobnienia couchette o znaczeniu ‘mała kanapa; kozetka’. Francuskie couchette przeszło do rosyjskiego – i dopiero rosyjska кушетка [kušetka] jako ‘kanapka; sofka; kozetka’ po spolszczeniu dała polską KUSZETKĘ, mającą to samo znaczenie ‘mała kanapa, leżanka, kozetka’. I to taka KUSZETKA – jako twardawa kanapka do siedzenia dla wielu osób, a nie do leżenia – znalazła swoje miejsce w wagonach. Powróciła do pierwotnego znaczenia mebla do leżenia wraz z rozwojem kolei, coraz dłuższymi trasami pociągów i potrzebą stworzenia miejsc leżących dla pasażerów.